

Redactarea dicționarelor bilingve (slavo-române) în secolul al XVII-lea confirmă, în general, vechea tradiție a preocupărilor lexicografice ale cărturarilor noștri, continuu antrenați în acest gen de muncă datorită activității lor intense de *t r a n s p u n e r e* în limba română a diverselor texte slavonești. Prin această vie activitate se imprimă un puternic caracter didactic studiului limbii și al culturii slavone la români, în diferite școli domnești¹ și din incinta mănăstirilor, în perioada afirmării și răspîndirii tot mai largi a limbii române în cultura noastră.

Aceste cerințe interne ale culturii românești explică și rapiditatea cu care erau aduse la noi lucrările lexicografice și de gramatică slavonă existente la acea epocă. Deși prima ediție a lexiconului lui Berînda devenise, imediat după tipărire, o raritate bibliografică chiar în Ucraina, cărturarii români au știut să găsească din timp mijloacele necesare pentru a-și procura mai multe exemplare, — dintre care unele se păstrează și astăzi în bibliotecile noastre² — spre a le avea la îndemînă în vederea elaborării dicționarelor bilingve slavo-române, a căror necesitate se ivise încă din secolul precedent. Este o nouă dovadă că lexicografia română în secolul al XVII-lea s-a dezvoltat nu atît sub influența operei lui Berînda, cum s-a crezut în general, cît mai cu seamă utilizînd lucrarea acestuia ca un prețios instrument auxiliar, în funcție de satisfacerea unor vechi cerințe, animate de ideea răspîndirii culturii românești în limba maternă.

Atît lexiconul lui Berînda cît și lexiconul lui Staicu ne pun la îndemînă un bogat material lexical, foarte variat sub aspectul provenienței, cu corespondentele respective din ucraineană, rusă, bielorusă, poloneză și din limba română. Prin aceste corespondente avem posibilitatea să înregistrăm înțelesul atribuit cuvintelor respective de cărturarii secolului al XVII-lea, atît slavi cît și români, și să surprindem, în aceste diverse exprimări, sensul cel mai firesc.

Astăzi, cînd Asociația Slaviștilor din Republica Socialistă România a inițiat elaborarea unui *Dicționar al slavonei din Țările Române*, menit să reprezinte inventarul complet al lexicului slav utilizat în documentele și scrierile originale românești în limba slavonă, studiul lexicografiei slavo-române din secolele XVI—XVII capătă o importanță aparte. Îndeosebi cele cinci lexicoane slavo-române care ni s-au păstrat³ pot constitui un prețios instrument auxiliar pentru colectivul care participă la elaborarea acestei importante lucrări pentru istoria culturii și, în special, a lexicului limbii slavone și române. Este cu atît mai necesară o ediție critică a întregii moșteniri lexicografice din secolul al XVII-lea, cu cît ea este menită să reflecte deopotrivă nivelul la care s-au ridicat cunoștințele de limbă slavonă și, în legătură cu aceasta, competența lexicografică a vechilor noștri cărturari.

Reamintim, cu acest prilej, că cel care a enunțat utilitatea și principiile unei asemenea ediții a fost însuși Ioan Bogdan. Iată propriile sale cuvinte: «Lexiconul de la Petersburg ar merita a fi editat și studiat în comparație cu cel de la Moscova, cu al d-lui Sturdza și cu toate celelalte lexicoane vechi slavo-române ce se vor arăta a fi din același izvor... O ediție cu index în ordine alfabetică riguroasă (căci lexiconul în această privire nu corespunde ideilor noastre moderne despre un lexicon și seamănă mai mult cu un glosar) ar putea

¹ Vezi V. Papacostea, *art. cit.*, p. 183 și urm.

² Vezi detalii la Magdalena Laszlo, în recenzia asupra lexiconului lui Berînda, reeditat la Kiev în 1961, apărută în *Rsl*, X, 1964, p. 563.

³ Din care numai unul singur — al lui Mardarie Cozianul — a fost publicat, într-o ediție de mult timp epuizată și cu inerente greșeli la acea vreme.